

Marta Ślusarek

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

Howorka Bolesław — Prawo autorskie w pracy bibliotekarza

Howorka Bolesław, *Prawo autorskie w pracy bibliotekarza*, Warszawa, 2012.

Spektrum zagadnień poruszanych w prezentowanej publikacji wykracza daleko poza krąg pytań, z którymi spotyka się najczęściej bibliotekarz w codziennej pracy z czytelnikiem: „Czy mogę to skserować?”, „Czy można skopiować tę płytkę?” Bolesław Howorka wykorzystuje swą wiedzę z wielu dziedzin (bibliotekoznawstwo, filologia polska, prawo) w celu przybliżenia czytelnikom problemów związanych z obowiązującymi w Polsce przepisami dotyczącymi prawa autorskiego.

Na początek ukazuje historię powstawania idei ochrony praw autorskich oraz kształtowanie się prawodawstwa międzynarodowego w tym zakresie — od wieku XIV, poprzez mającą korzenie w wieku XIX *Konwencję berneńską*, aż po przepisy obowiązujące obecnie w Unii Europejskiej. Następnie omawia kolejne elementy składowe *Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, która została uchwalona przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w 1994 r., uwzględniając oczywiście kolejne jej nowelizacje aż do roku 2010. Precyzuje podstawowe pojęcia: czym jest utwór jako przedmiot prawa autorskiego, co to jest utwór zależny, wyjaśnia status utworów zawartych w zbiorach, antologiach i bazach danych, podaje wykaz dzieł, których ustawa nie uznaje za przedmiot prawa autorskiego, a także przybliża pojęcia „utwór opublikowany”, „utwór rozpowszechniony”. Kolejne rozdziały poświęcone są twórcy jako podmiotowi prawa autorskiego, gdzie szczegółowo omówione zostały zagadnienia mogące zainteresować bibliotekarzy, np. pracownik jako twórca oraz twórca — pracownik instytucji naukowej, prace dyplomowe studentów. Dalsza część publikacji poświęcona jest zagadnieniom związanym z osobistymi i majątkowymi prawami autorski-

mi, a wśród nich np. problem plagiatu, prawo twórcy do wynagrodzenia, usługi reprograficzne świadczone przez biblioteki.

Najobszerniejszy i zarazem chyba najbardziej interesujący dla bibliotekarzy jest rozdział o dozwolonym użytku chronionych utworów. Po krótkim historycznym wstępie przypominającym polskie regulacje z 1926 r. i 1952 r. autor przedstawia zasady i warunki nieodpłatnego korzystania z utworów w zakresie własnego użytku osobistego oraz korzystania z rozpowszechnionych utworów przez instytucje naukowe i oświatowe, szczegółowo omawiając uprawnienia bibliotek, archiwów, szkół oraz ośrodków informacji i dokumentacji w tym zakresie. Następnie duży passus poświęca objaśnieniu „prawa cytatu”, podkreślając, że przepisy w tym zakresie nie są zbyt precyzyjne i pozostawiają szeroki margines swobody mogący rodzić wątpliwości. Dlatego przytacza wiele przykładów orzeczeń sądowych i wyjaśnień właściwych ministerstw, które mogą rozwiązać niektóre trudności interpretacyjne. Autor zwraca uwagę, że bibliotekarz stoi przed trudnym zadaniem pogodzenia interesów twórcy i jego prawa do wynagrodzenia z potrzebami, a czasem wręcz żądaniami czytelnika oraz z własnym dążeniem do ułatwiania dostępu do dóbr kultury i osiągnięć nauki. Dobra znajomość przepisów prawnych w tym zakresie — do czego zapewne przyczyni się uważna lektura książki B. Howorki — pomoże bibliotekarzom w kompetentnym wykonywaniu swoich obowiązków.

Końcowe partie publikacji skupiają się na szczegółowych zagadnieniach dotyczących m.in. czasu trwania, dziedziczenia, przeniesienia i ochrony praw autorskich, prawa twórcy do wynagrodzenia. Autor omawia regulacje związane z wprowadzaniem utworu do obrotu, zawieraniem i rozwiązywaniem umów licencyjnych, nadzorem autorskim, polami eksploatacji utworu itp. Osobno przybliży czytelnikom organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi oraz powoływaną przez właściwego ministra Komisję Prawa Autorskiego, a także Fundusz Promocji Twórczości.

Wzbogacona o bibliografię załącznikową, a ponadto o tekst przywoływanej ustawy o prawie autorskim, o treść *Konwencji berneńskiej* oraz o wybrane dyrektywy Parlamentu Europejskiego, a także ułatwiający wyszukiwanie indeks pojęć, książka Bolesława Howorki godna jest polecenia i powinna znaleźć się w każdej bibliotece, stanowiąc „podręcznik” stosowania w praktyce omawianych przepisów. Przydatne jest również — w niektórych rozdziałach — skrócone podsumowanie zbierające w punktach najistotniejsze treści. Szczególną zaletą omawianej publikacji jest złagodzenie surowego języka przepisów prawnych poprzez włączenie w tok wykładu opisów konkretnych przypadków z orzecnictwa sądowego oraz wyjaśnień dokonywanych przez właściwe ministerstwa, a dotyczących interpretacji wątpliwych zagadnień. Znajomość i właściwe rozumienie podstawowych przepisów i zasad związanych z ochroną własności intelektualnej jest jednym z zasadniczych obowiązków każdego bibliotekarza, a omawiana publikacja ułatwia realizację powyższych zadań.

Informacje o autorze:

mgr Marta Ślusarek — Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kołłątaja, 30-119 Kraków, al. F. Focha 39, tel. 12 427 33 77 wewn. 24, e-mail: marta.slusarek@pbw.edu.pl.

